

Dagruns mor fikk dø hjemme

Vi må ikke gjemme vekk døden

HATTEFINE:
Dagrun og moren
Torun i dåpshattene
sine.
Privat foto

▲ ELSKER VANN:
Dagrun Eriksen er
glad i havet, slik
moren hennes
også var.

vært så mye på sykehus i forbindelse med sykdom i familien. Nå kunne jeg sove i min egen seng, og gå ut i hagen og rydde i bringebærbuskene mens mor fulgte med fra vinduet.

Dagrun følte fred da moren forlot henne for siste gang. Men det var langt fra fredfylt da moren prøvde å forlate vesle Dagrun hos dagmammaen for over 40 år siden. Storebroren hadde vært der i over et år allerede, og stortrivdes. Dagrun, derimot, kunne ikke tåle avskjedene med moren, og gråt like hjerteskjærende hver morgen. Moren gråt på bussen til jobb. Det hele endte med at Torun Pedersen la yrkeskarrieren på vent.

Barna kom først

– Som KrF-politiker er jeg absolutt for at småbarnsmødre skal kunne være yrkesaktive, men jeg må jo innrømme at jeg har en yrkesaktiv kvinne på

ukene hun levde. Slik fikk hun lov til å dø med utsikt mot fuglene og havet, hjemme på småbruket sitt på Lindesnes.

Døden en del av livet

– Døden er i dag ofte gjemt bort på institusjon. Jeg ønsker at døden blir en mer naturlig del av livet igjen. Ordningen med pleiepenger er et godt tilbud som gjorde det mulig for meg å kunne kombinere stell av mor og mine plikter i Oslo som nestleder i KrF.

Det var Dagruns idé at moren skulle få pleie hjemme de siste ukene hun levde. Og det var ikke bare morens beste hun hadde i tankene.

– Det var like mye et egoistisk valg. I årenes løp har jeg

Dagrun Eriksen (43) og hennes tre søsken sitter rundt morens seng og synger. Når sangen stilner, trekker Torun Pedersen pusten noen få ganger før hun dør stille. –Å vente på at hun skulle dø fra oss var fryktelig, men samtidig uendelig godt og vakkert, sier Dagrun.

Tekst:
Heidi Hjorteland
Wigestrånd
Foto: Eva Kylland

HJEMMETREPORTASJE

Dagrun minnes at en stor fred fylte rommet etter at moren hennes døde av kreft 19. november i fjor, 69 år gammel.

Lyset spiller i det kobber-røde håret hennes, og øynene glitrer både av glede og tårer når hun ser tilbake på morens liv — et liv som har vært så tett sammenvevd med hennes eget. Dagrun er glad for at hun og søsknene ryddet tid til å passe på moren døgnnet rundt de siste

◀ **OMSORG:** Dagrun Eriksen synes hun er heldig som fikk pleie moren de siste ukene av livet hennes.

▶ **UT PÅ TUR:** Dagrun og moren Torun ved korset som er reist ved ruinene etter Olavskirken på øya Sælør vest for Lindesnes. *Privat foto*

▲ **PAR:** Dagrun og hennes beste støtte, ektemannen Dag. *Privat foto*

▶ **PÅ FERIE:** Familien Pedersen overnattet i folkevognbussen når de ferierte. Dette bildet er tatt ved Vøringsfossen. F.v.: Håvar, Torun, lille-søster Maria, Bjarte og Dagrur. *Privat foto*

guttene som måtte hjelpe til med oppvasken som døtrene, og sanger som «Jeg vil ligne Daniel» hadde hun ikke sans for, fordi moralen var at guttene skulle være modige og jentene pyntelige. I Toruns verden skulle både jenter og gutter få utfolde seg uten tanke på gammeldagse kjønnsroller.

Søndagsskole i nabolaget

Både moren og faren, Håkon Pedersen, brant for kristent barne- og ungdomsarbeid. Da Torun sluttet som lærer, tok hun mye av det hun hadde til-egnet seg i skolen, med inn i det frivillige arbeidet. Noe av det første hun gjorde var å starte søndagsskole for nabolagets rundt hundre barn.

–Moren min hadde en utrolig formidlingsevne, noe som også kom til uttrykk gjennom alle eventyrene hun fortalte oss barna. Kyrre mus var en av figurene som gikk igjen, minnes Dagrur.

Foreldrene hennes hadde i alle år et åpent hjem hvor folk kunne komme og gå. Pedersen-paret sto så høyt i kurs hos

Dagruns jevnaldrende, at da unge Dagrur kjente ungdomsopprøret sprengte på, og mente foreldrene var irriterende, var det minimalt med støtte å få i venneflokken. Og hun visste at hun hadde ualminnelig tolerante og kloke foreldre.

Å reise på ungdomsleir med foreldre som ledere, kan fort bli hemmende, men ikke for Dagrur. Foreldrene understreket nemlig at de ikke kom til å behandle henne annerledes enn de andre på leiren. Dermed kunne også Dagrur gjøre rampestreker, som å slå konditorfarge i melken og legge bestikk i fryseren.

Mild men bestemt

Da yngstebarnet var fire, begynte Torun i jobb igjen. Denne gang som kateket i den lokale menigheten. De eldste barna gikk hjem med nøkkel rundt halsen, mens de to yngste ble passet av morfar og mormor.

De siste årene av yrkeskarrieren var Dagruns mor undervisningskonsulent i Agder bispedømme.

Dagrur forteller hvordan faren Håkon tilpasset seg de nye tidene i familien.

–På slutten nevnte han ofte hvordan han gikk fra å være Håkon, til å bli mannen til Torun, og til slutt faren til Dagrur.

Hun forteller om et ektepar som hele tiden støttet hverandre og unte den andre å vokse. Moren var mild av vesen, og aldri sint. Likevel var hun en bestemt dame som visste hva hun ville, legger Dagrur til.

Som eldstedatter sto Dagrur moren ekstra nært. Hun ler med hele seg når hun forteller hvordan hun og moren de siste årene levde ut sin felles hattdrøm.

–Jeg fikk en flott hatt av en lokallagsleder i Kristelig Folkeparti. Moren min hadde alltid drømt om å våge å gå med hatt.

samvittigheten, sier hun og ler hjertelig.

Torun satte i alle år barna først, men det fantes ett unntak: Krabbefangst.

–Jeg var rundt 10 år og fikk for første gang være med foreldrene mine og lyse etter krabber. Plutselig så vi en nede i sjøen. Da skubbet mor meg bort, for hun ville selv løfte opp krabben. Jeg husker jeg syntes det var et fint øyeblikk, for da viste hun at hun også kunne tenke litt på seg selv.

Selv om Torun Pedersen var en omsorgsfull mor, sydde hun ikke puter under armene på søskenflokk, forteller datteren. Alle måtte bidra i familiefellesskapet etter hvert som de vokste til.

–Vi hadde alltid syv slag småkaker til jul. Mor bakte én sort, vi barna bakte resten, forteller hun.

Likestilling var hun også opptatt av. Det var like gjerne

Var hos moren til livet ebbet ut

Nå våget vi sammen, og i dåp etter dåp troppet vi to opp i hatt. Men da den ene broren min ba til dåp på Flekkerøy, tenkte vi at vi kanskje burde gå hatteløse. Vi snakker tross alt om et sted hvor kvinnene ikke fikk stemmerett på bedehuset før utpå 1980-tallet. Broren min ble svært fornærmet da jeg fortalte ham at vi ikke ville gå i hattene våre. Dermed lot vi det stå til, og jeg kan love deg at vi vakte oppsikt, sier hun skrattende.

Slaraffenliv på stranden

–Mor og far lærte oss at vi skulle være ærlige. Det betydde å si hva vi ikke kunne, men også hva vi kunne, og hva vi var gode til. Det har jeg tatt med meg videre i livet. Derfor sier jeg frimodig at jeg har en knallgod korstemme og at jeg er kjempeflink til å ro.

–Det siste sa jeg også til daværende partileder Dagfinn Høybråten under et valgarrangement i Arendal hvor planen

▲ **MORENS VERK:** Her ligger Dagrun oppå et av de mange sengeteppene moren Torun Pedersen heklet.

var at vi tre i partiledelsen skulle komme roende inn i havna i byen.

–Høybråten så mildt sagt skeptisk ut. Han trodde tydeligvis at jeg mente det motsatte av det jeg sa. Men jeg sto på mitt hele uken før arrangementet. Dagfinn var fortsatt like tilbakeholden. Antagelig så han for seg en fomlete båtseanse som kunne gi pressefolkene mange ordspill og pinlige bilder. Til slutt gikk han likevel med på båtstuntet. Jeg tok årene og snudde båten på en femøring for å få den i rett posisjon før roturen.

Høybråten stirret på meg:

«Du kan jo ro, du!»

«Ja, det er jo det jeg har prøvd å fortelle deg,» sa jeg lettere oppgitt.

Torun Pedersen var en livsnyter. Dagrun og søsknene vokste bokstavelig talt opp på

stranda om somrene, for i ferien dro Torun og barna til foreldrene hennes på Lindesnes. Og hver morgen kjørte morfaren datteren og barnebarna til stranden. Her tilberedte moren både formiddagsmat og middag i sanddynene. Ellers solte hun seg, heklet, badet og nøynt av barna som lekte i bølgene. Torun var en skikkelig badenymfe hele livet.

–Mor syntes det var like deilig om vannet bare var ni grader, forteller Dagrun.

Det er lov å le

Torun samlet på de gode opplevelsene, og la vekk det triste og trasige. Slik klarte hun å holde humøret og motet oppe i de mange og lange periodene med sykdom. Før hun selv fikk kreft, ble nemlig ektemannen Håkon syk. Hans sykdom strakte seg over flere år, og det ble mange og lange sykehusopphold for ekteparet.

I en periode styrte Dagrun og eldstebroren hjemmet i flere uker i strekk. Dette var før mobiltelefonens tid. Derfor syntes alltid Dagrun det var ubehagelig når hun fikk spørsmål på bussen hjem fra skolen om hvordan det gikk med faren, for hun visste ikke hvilken beskjed som kunne komme i telefonen hjemme i huset. Foreldrene prøvde dessuten å skåne barna mest mulig for farens sykdom.

–I ettertid har mor sagt at hun angret på at vi var alene mens hun var med far på sykehuset. Og i de senere årene har vi ikke lagt lokk på sykdom og død i familien. Det er viktig å ha håp.

Og lenge var det håp for Torun. Hun brukte hver nye sjanse livet ga til å bade mer, sole seg mer og plante georginer. Men en dag var det ikke håp lenger.

Livsnyter til det siste

–Vi må også tørre å være ærlige om når det ikke er mer å håpe på. Men til tross for at mor lenge visste at det gikk mot slutten hadde hun et godt og verdig liv hele tiden. Livsinnstillingen hennes hjalp henne til å få noe godt ut av hver dag. Hun kunne ligge på sengen og se ut på havet og fuglene som spiste rett utenfor vinduet. Til å være så syk var hun bemerkelsesverdig lite sengeliggende og preget av sykdom. Men vet du hva? Da mor døde, sluttet fuglene

å spise i flere uker, selv om det hang masse mat igjen utenfor vinduet hennes.

Dagrun forteller om en døende kvinne som så noe godt i hver eneste dag, som frydet seg over hver storm og hver soloppgang. En kvinne som ville kles og sminkes hver dag, som ville spise frokost med levende lys. Noe hun gjorde nesten til det siste. Hennes motto var alltid: Det er lov å le, selv om ting er vanskelige.

Fryktet ikke døden

Dagrun er takknemlig for at hun fikk god tid til å ta farvel med moren. Ukene på Lindesnes ga tid til de siste gode samtalene mellom mor og datter. De fikk si det de ville til hverandre. Men rollene var byttet om. Nå var det Dagruns tur til å trøste og lindre smerter, med morfinsprøyter.

Dagrun Eriksen roser hjemmesykepleien, fastlegen og det lindrende teamet for god oppfølging.

Moren følte seg klar til å dø, og var ikke redd for å legge ut på sin siste reise. Hun var trygg i troen, og hadde sine kjære rundt seg.

–Det var en varm og sterk tid for oss alle. Godt midt i sorgen, sier Dagrun.

Den siste dagen tok en sykepleier tak i hendene til Torun. Uten å si et ord viste hun Dagrun morens hender. De var blitt blå.

–Det er et tegn på at det går mot slutten. Mange døende får også kalde hender. Men Toruns hender var varme da hun forlot flokken hun hadde passet så godt på mens hun levde her på jorden. ◆

hjemmet@egmont.com

TERAPI: Dagrun har begynt å male, og får på den måten utløp for følelser.

Privat foto